

**NAKLANIANIE PENITENTA DO GRZECHU
PRZECIWKO SZÓSTEMU PRZYKAZANIU DEKALOGU.
NORMY MATERIALNE I ICH APLIKACJA**

**THE SOLICITATION A PENITENT TO COMMIT
SIN AGAINST THE SIXTH COMMANDMENT
OF THE DECALOGUE. MATERIAL NORMS
AND THEIR APPLICATION**

Ks. dr Rafał Kamiński

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska
e-mail: rafal.kaminski@uksw.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-7822-3402>

Abstrakt

W artykule Autor dokonuje analizy norm dotyczących nakłaniania penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu (*sollicitatio ad turpia*). Czyn ten, którego może dopuścić się spowiednik w sakramencie spowiedzi, z jej okazji lub pod jej pretekstem, jest przestępstwem kanonicznym.

Jest to działanie zagrożone suspensą, zakazami lub pozbawieniami, a w poważniejszych przypadkach wydaleniem ze stanu duchownego. Jego osądzenie, kiedy nakłanianie ma na celu grzech z samym spowiednikiem, jest również zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary.

W opracowaniu dokonano omówienia norm materialnych pod kątem podmiotu kontekstu, materii, typu, formy i celu przestępstwa. Ukazane zostały także konkretne przypadki praktycznej aplikacji przepisów prawa kanonicznego dotyczących deliktu solicytacji.

Słowa kluczowe: solicytacja, przestępstwo kanoniczne, Dykasteria Nauki Wiary, szóste przykazanie Dekalogu

Abstract

In the article, the Author analyzes the norms regarding solicitation a penitent to sin against the sixth commandment of the Decalogue (*sollicitatio ad turpia*).

This act, which may be committed by a confessor in confession, or on the occasion or under the pretext of confession, is a canonical crime.

This action is punishable according to the gravity of the offence, with suspension, prohibitions and deprivations. In the more serious cases is punishable by dismissed from the clerical state. If it is directed to sinning with the confessor himself, the judgment is also reserved to the Dicastery for the Doctrine of the Faith.

The study discusses material norms in terms of the subject, context, matter, type, form and purpose of the crime. The author presented also the specific cases of practical application of the norm regarding the canonical delict of solicitation.

Keywords: solicitation, canonical crime, Dicastery for the Doctrine of the Faith, sixth commandment of the Decalogue

Wstęp

Kościół otrzymał od swego Założyciela Sakramenty Nowego Testamentu, jako skuteczne znaki łaski i środki przez które „[...] wyraża się i wzmacnia wiara, oddawany jest kult Bogu i dokonuje się uświęcenie człowieka, [...], dlatego w ich sprawowaniu święci szafarze oraz pozostali wierni powinni okazywać najwyższą cześć i należną staranność” (kan. 840 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹). Wraz z powierzeniem Kościołowi sakramentów została powierzona Mu również troska o nie, która przejawia się w ochronie ich świętości. Dokonuje się to nie tylko poprzez nauczanie i środki pasterskiej troski, ale także poprzez sankcje karne, które grożą wszystkim dopuszczającym się nadużyć w ich sprawowaniu.

Niniejsze studium dotyczy przestępstwa, którego może dopuścić się szafarz sakramentu pokuty. Jest to szczególnie delikatne forum sakramentalne, z którego winna wypływać miłosierna miłość Boga, stąd też uczynienie z niego miejsca grzechu i przestępczej działalności musi być szczególnie surowo karane.

Analizie poddane zostało przestępstwo nakłaniania penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu (solicytacja) Przeszłość to znajduje się wśród *delicta graviora*, których osądzenie zostało

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022 [dalej: KPK/83].

zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary, o ile ma na celu grzech z samym spowiednikiem.

Karanie tego deliktu kanonicznego ma nie tylko na celu wymierzanie sprawiedliwości za nadużycia w delikatnej materii spowiedzi, ale także troski o czystość obyczajów, w tym co odnosi się do zachowania szóstego przykazania Dekalogu.

Szczególniej uwadze poddano nie tylko dyspozycje ustawodawcy kościelnego zawarte w KPK/83 oraz Normach *De delictis reservatis*², ale także opisano ich praktyczną aplikację, od której zależy nie tylko osądzenie i ukaranie nadużyć, ale także sprawowanie ochrony prawnej, której celem jest zachowanie porządku prawnego i przestrzeganie praw podmiotowych.

1. Przepięstwo *solicitatio ad turpia*

Podjmując refleksję nad przestępowstwem solicytacji należy zauważyć, że szczególna jego ciężkość związana jest z wykorzystaniem sakramentu, w którym człowiek pragnie spotkać się z Bogiem, do faktycznego oddalenia penitenta od Niego, poprzez zachęcanie do popełnienia grzechu. A zatem miejsce, które skierowane jest na przebaczenie grzechów, zostaje wykorzystane jako miejsce kuszenia do ich popełnienia. W pewnym stopniu jest także wykorzystaniem sytuacji bezradności penitenta wobec spowiednika [Cito 2019, 71]. Z tego też powodu prawodawca umieszcza je wśród sześciu najcięższych przestępstw przeciwko świętości sakramentu pokuty (por. Normy *De delictis reservatis*, art. 4).

Dokonując analizy tego deliktu należy zwrócić uwagę na jego następujące elementy: 1) podmiot; 2) kontekst; 3) materię; 4) typ; 5) formę; 6) cel.

1.1. Podmiot

Prawodawca w kan. 1385 KPK/83, w którym stypizował przestępowstwo *solicitatio ad turpia*, używa terminu *sacerdos*, co wskazuje na duchownego posiadającego święcenia w stopniu prezbitera jako podmiot czynny

² Congregazione per la Dottrina della Fede, *Norme sui delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, (11.10.2021), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiriservati-cfaith_pl.html [dostęp: 20.10.2023] [dalej: Normy *De delictis reservatis*].

przestępstwa. Jednakże w Normach *De delictis reservatis* z 2001 r.³, jak i w ich wersji z 2010 r.⁴ użyto terminu *confessarius*, co wskazuje, że podmiotem dokonującym przestępstwo może być jakikolwiek spowiednik, a zatem zarówno prezbiter, jak i biskup. Taka interpretacja wydaje się logiczna, gdyż decydującym jest kontekst popełnienia przestępstwa, jakim jest sakrament pokuty, a ten może być sprawowany przez spowiednika, który jest duchownym zarówno w stopniu prezbiteratu, jak i episkopatu. Nawet gdyby przyjąć kodeksowe określenie *sacerdos*, większość doktryny stoi na stanowisku, że termin ten obejmuje także biskupów⁵. Każdy biskup posiada bowiem także święcenia prezbiteratu. Angelo G. Urru argumentuje, że gdyby prawodawca chciał wykluczyć biskupów z podmiotów czynnych przestępstwa, w miejsce terminu *sacerdos* użył by terminu *presbyter*. Co więcej, Autor ten uważa, że gdyby przestępstwo popełnił biskup, byłaby to dla niego okoliczność obciążająca [Urru 2002, 236-37].

Sprawcą przestępstwa może być również spowiednik, który jest pozbawiony uprawnienia do sprawowania sakramentu pokuty [Syryjczyk 2003, 123]. W takim przypadku popełniłby dodatkowo przestępstwo zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary polegające na uzurpowaniu władzy spowiednika (kan. 1379 § 1, 2° KPK/83; Normy *De Delictis reservatis*, art. 4 § 1, 2°).

W odniesieniu do przedmiotu biernego przestępstwa, zastosowano szeroką kategorię, która obejmuje jakiegokolwiek z penitentów. Można zatem

³ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchos inter esse habentes: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis* (18.05.2001), AAS 93 (2001), s. 785-88; tekst polski w: „Miesięcznik Pastorski Płocki” 68 (2001), nr 10, s. 415-17.

⁴ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis* (21.05.2010), AAS 102 (2010), s. 419-34; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” 10 (2010) (wyd. pol.), s. 53-56. Obecna wersja obowiązujących norm, znajdująca się na stronie internetowej Stolicy Apostolskiej, jest datowana na 11 października 2021 r. Zob. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_normedelittiriserovati-cfaith_pl.html [dostęp: 16.10.2023].

⁵ Przeciwnego zdania jest Antonio Calabrese [Calabrese 2006, 303]. W dyskusji warto uwzględnić stanowiska następujących kanonistów: Velasio De Paolis [De Paolis 2002, 558], Davide Cito [Cito 2019, 80], Dariusz Borek [Borek 2019, 93], Jerzy Syryjczyk [Syryjczyk 2003, 123].

dopuszczyć się nakłaniania do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu wobec mężczyzny, kobiety, osoby świeckiej, duchownego, osoby konsekrowanej, dorosłego oraz dziecka. W ostatnim przypadku z przestępstwem solicytacji będzie najczęściej związane dodatkowo jedno z przestępstw przeciwko życiu, godności i wolności człowieka, o którym w kan. 1398 § 1 KPK/83 lub też stypizowanym w art. 6 Norm *De Delictis reservatis*, jako delikty przeciwko obyczajom popełnione wobec małoletnich [Borek 2019, 93]. Podmiotem biernym nie będzie zatem tłumacz, z którego pomocy przy spowiedzi można skorzystać (kan. 983 § 2 KPK/83), czy też osoba towarzysząca penitentowi z racji jego wieku czy też choroby. Nie wypełnia również znamion przestępstwa przekazanie zamkniętego listu penitentowi z treściami nakłaniającymi do grzechu *contra sextum* w celu dostarczenia go osobie trzeciej, która jest podmiotem biernym przestępstwa [Calabrese 2006, 303].

1.2. Kontekst

Warunkiem koniecznym do zaistnienia przestępstwa jest sakrament pokuty. A zatem element obiektywny przestępstwa jest złożony. Po pierwsze musi zaistnieć sam akt *sollicitatio ad turpia*, po drugie zaś, musi on mieć miejsce w kontekście spowiedzi. Prawodawca w kan. 1385 KPK/83 taksonomicznie wylicza, że czyn zabroniony może zaistnieć: a) „podczas spowiedzi”; b) „z jej okazji” oraz c) „pod jej pretekstem”.

Ad a) określenie „podczas spowiedzi” (*in actu confessionis*) oznacza że nakłanianie penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, dokonuje się w czasie celebracji rytu sakramentu pokuty, który rozpoczyna się od przyjęcia penitenta, a kończy się jego odesłaniem. Przestępstwo zaistnieje także wówczas, gdy obrzęd nie zakończy się zgodnie z rytuałem, albo też gdy zostanie przerwany przez penitenta, chociażby z powodu niemoralnych propozycji spowiednika, czy też przerwie go sam spowiednik. Nie ma również znaczenia czy spowiednik udzielił penitentowi rozgrzeszenia, czy też odmówił abszolucji, bez względu na przyczyny odmowy [De Paolis 1990, 202-203].

Ad b) popełnienie przestępstwa „z okazji spowiedzi” (*occasione confessionis*) ma miejsce przed lub po sprawowaniu samego sakramentu. Może dojść do nakłaniania na przykład w czasie rozmowy wprowadzającej

do spowiedzi w czasie kierownictwa duchowego, która skierowana jest na mającą odbyć się spowiedź. Do przestępstwa dojdzie także wówczas, jeśli w czasie spowiedzi, która nastąpi po rozmowie, sama solicytacja nie będzie miała już miejsca [Cito 2019, 79].

Innym przypadkiem solicytacji dokonującej się „z okazji” spowiedzi jest nakłanianie penitenta do grzechu *contra sextum* w czasie jego przygotowywania się do spowiedzi albo gdy bezpośrednio po jej zakończeniu odprawia zadaną pokutę. W pierwszym przypadku może zdarzyć się również, że penitent zgodził się na propozycję spowiednika i odstąpił od zamiaru wyznania grzechów, albo też uczynił to z powodu niemoralnej propozycji spowiednika [Pastuszko 1999, 304].

Może również zdarzyć się, że spowiednik przekaze penitentowi list z treściami solicytacji albo też na przykład prześle link do zdjęć, strony, czy wideo o charakterze seksualnym, które poleci odczytać czy też obejrzeć penitentowi w domu po spowiedzi. Także ta forma podpada pod hipotezę dokonania omawianego przestępstwa „z okazji” spowiedzi. Ta forma ziści się także wówczas, gdy penitent odczyta czy też obejrzy to, co przekazał mu spowiednik kilka dni po spowiedzi. Istotnym jest tutaj bowiem nie czas wykonania polecenia, a połączenie go z czasem, w którym dokonało się przestępcze działanie spowiednika. W każdym jednak przypadku pragnienie przystąpienia do sakramentu pokuty, musi być elementem motywującym spotkanie penitenta z kapłanem. Wyłączona jest zatem z tej hipotezy zwyczajna rozmowa z kapłanem, nawet ta o poufnym charakterze, bez odniesienia jej do sakramentu pojednania. Nie będzie także przestępstwem solicytacji wykorzystanie przez spowiednika wiedzy dotyczącej na przykład skłonności czy też uzależnienia od seksu penitenta, które to informacje pochodzą ze spowiedzi, a z których korzystania skądinąd prawodawca bezwzględnie zakazuje w kan. 984 § 1 KPK/83, jeśli spowiednik wykorzysta tę wiedzę, do nakłonienia penitenta do grzechów *contra sextum* w innym zupełnie kontekście i poza sakramentem spowiedzi, a także w czasie od niej odległym [Cito 2019, 79].

Przy tej okazji należy podkreślić, że w niektórych środowiskach istnieją praktyki odbywania spowiedzi poza tradycyjnym miejscem jej celebracji, jakim jest konfesjonał. Taka sytuacja może być okolicznością, która utrudnia oddzielenie sakramentu od rozmowy duchowej. Jak podkreśla

się w doktrynie, kryterium które pozwala zidentyfikować i określić formę takiego spotkania, jest fakt ujawnienia w jego czasie grzechów, w celu pojednania się z Bogiem, nawet jeśli odbywa się to w czasie rozmowy, która ma charakter duchowy. Jako przykład można podać działanie kapłana, który może zachęcić penitenta, aby ten powrócił do rozmowy na temat grzechów, z których już się wcześniej u niego spowiadał. Jeśli przy takiej okazji dokona się nakłanianie penitenta do grzechów przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, nastąpi połączenie go ze spowiedzią, także w przypadku gdy rozmowę i wcześniejszą spowiedź oddziela pewien czas [Dezzuto 2014, 66]. Jeżeli natomiast kapłan dopuszcza się nakłaniania do grzechu nieczystego, ale w późniejszym czasie i bez bezpośredniego związku ze sprawowaniem tego sakramentu, czyn kapłana ma charakter grzechu ciężkiego, ale nie kwalifikuje się jako przestępstwo [Lempa 1991, 261].

Ad c) do dokonania przestępstwa kanonicznego *sollicitatio ad turpia* „pod pretekstem spowiedzi” (*praetextu confessionis*) dochodzi wówczas, gdy mamy do czynienia z prowokowaniem przez kapłana spotkania, którego przedmiotem ma być spowiedź nakłanianego penitenta. Taka prowokacja może być uczyniona z intencją lub bez intencji rzeczywistego sprawowania sakramentu spowiedzi. Jej celem bowiem jest przede wszystkim, nawet jeśli nie jest to motyw wyłączny, popełnienie w czasie planowanego spotkania przestępstwa solicytacji [Cito 2019, 79]. Innym przypadkiem tak popełnionego przestępstwa będzie pozorowanie słuchania spowiedzi na przykład przez kapłana pozbawionego *facultas* do jej sprawowania. Spowiednik taki nie ma intencji spowiadania osoby, którą nakłania do grzechu nieczystego. Wprowadza ją w błąd, gdyż sądzi ona, że kapłan słucha jej spowiedzi, a tymczasem jest to spowiedź symulowana, którą sprawca wykorzystuje do dokonania przestępstwa solicytacji [Pastuszko 1999, 373-74]. Konkretnym przypadkiem dokonania przestępstwa „pod pretekstem” spowiedzi, który podaje się w literaturze, są odwiedziny osoby chorej pod pozorem wyspowiadania jej, a w rzeczywistości celem odwiedzin jest solicytacja [Calabrese 2006, 304].

1.3. Materia

Materią przestępstwa *sollicitatio ad turpia* musi być grzech ciężki przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu. Większość doktryny uważa,

że nakłanianie nie ogranicza się tylko do grzechu jako aktu zewnętrznego. To znamię przestępstwa spełnia również podżeganie do grzechu wewnętrznego, czyli także wówczas, gdy sprawca zmierza do wywołania u penitenta grzesznych myśli, pragnień lub pożądań [tamże, 303; Gajda 2008, 145; Syryjczyk 2003, 124].

Davide Cito uważa jednak, że skoro prawodawca mówi o grzechach przeciw szóstemu przykazaniu, nie można do materii solicytacji zaliczyć wywołania wewnętrznych pragnień, wyobrażeń czy też pożądań, których zabrania dziewiąte przykazanie Dekalogu [Cito 2019, 77].

Rzecz jasna nie jest również solicytacją nakłanianie, którego materia jest dla przykładu kradzież, krzywoprzysięstwo czy też zabójstwo, a więc nie może ono dotyczyć łamania innych przykazań Dekalogu, co oczywiście nie oznacza, że takie przypadki byłyby moralnie usprawiedliwione [Borek 2012, 144; Syryjczyk 2003, 124].

W materii przestępstwa nie ma również znaczenia czy nakłanianie penitenta dotyczy popełnienia grzechu z samym spowiednikiem, z inną osobą czy też penitenta z samym sobą. Może również dojść do nakłaniania penitenta, aby ten doprowadził do spowiednika osobę trzecią [Borek 2015, 54].

Warto również przy tej okazji dodać, że jeśli nakłanianie do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu ma na celu grzech z samym spowiednikiem, osądzanie tego typu przestępstw jest zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary (Normy *De Delictis reservatis*, art. 4 § 1, 4°).

1.4. Typ

W literaturze przedmiotu wyróżnia się trzy typy działania, które mogą doprowadzić do zaistnienia przestępstwa solicytacji, unormowanego w kan. 1385 KPK/83: a) nakłanianie bezpośrednie przez spowiednika; b) nakłanianie wzajemne; c) nakłanianie przez penitenta [Nuñez 2000, 134-37].

Ad a) do zaistnienia pierwszego typu przestępstwa wystarczające jest działanie spowiednika polegające na bezpośrednim nakłanianiu penitenta do grzechu, niezależnie od tego czy osiągnie ono efekt czy też nie [Borek 2015, 55]. Zachodzi ono również wtedy, gdy penitent nie zorientuje się w jego zamiarach, albo też z racji wieku czy też kondycji psychicznej nie jest ich do końca świadomy. *A contrario* nie ma mowy o przestępstwie, gdyby kapłan nie mając żadnej intencji lubieżnej i *de facto* nie podejmując

żadnych działań, został mylnie zrozumiany przez penitenta [Cito 2019, 76; Borek 2015, 55].

Bezpośrednie nakłanianie do grzechu *contra sextum* przez spowiednika prowokuje szczególny skandal i często jest motywem doniesienia przez penitenta na spowiednika⁶. Jeśli jednak penitent nie jest świadomy, że stał się podmiotem biernym przestępstwa, trudno by następnie dokonał doniesienia. Może się jednak zdarzyć, że w szczerości wobec osób, do których ma zaufanie, w rozmowie o przebiegu spowiedzi ujawni je niejako „niechcący”. O ile trudno sobie wyobrazić, by zdrowa psychicznie osoba dorosła nie zorientowała się co do przedmiotu niemoralnej propozycji, którą otrzymuje od spowiednika, o tyle w przypadku dziecka nie jest już to takie oczywiste. Fakt przestępstwa może jednak ujawnić się na przykład w rozmowie dziecka z rodzicami [Cito 2019, 77].

Ad b) w przypadku solicytacji wzajemnej nie ma wątpliwości, że jeśli nakłanianie rozpoczęło się z inicjatywy spowiednika, zaistnieje przestępstwo, o którym w kan. 1385 KPK/83. Co jednak, gdy inicjatorem nakłaniania jest penitent? Niektórzy autorzy utrzymują, że ze strony spowiednika, który podejmuje je, jest tylko jego współdziałanie, ale nie popełnia przestępstwa solicytacji w sensie właściwym⁷. Jak twierdzi jednak Gerardo Nuñez Gonzalez, już na początku XX w., interpretacja Świętego Oficjum

⁶ W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. istniał prawny obowiązek penitenta doniesienia w ciągu miesiąca do ordynariusza miejsca lub Kongregacji Świętego Oficjum o przestępstwie solicytacji spowiednika (*Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593 [dalej: KPK/17], kan. 904), pod groźbą kary ekskomuniki *latae sententiae* (kan. 2368 § 2 KPK/17). Penitent, który nie spełnił tego obowiązku nie mógł otrzymać rozgrzeszenia. Fałszywe doniesienie było grzechem zastrzeżonym Stolicy Apostolskiej (kan. 894 KPK/17). W kan. 2363 KPK/17 przewidziane było surowe ukaranie fałszywych denuncjacji. W KPK/83 prawny obowiązek denuncjacji solicytacji został zniesiony, pozostał natomiast obowiązek moralny. Nadal istnieje zakaz fałszywego doniesienia pod groźbą zaciągnięcia interdyktu *latae sententiae*, a w przypadku duchownego także kary suspensy (kan. 1390 KPK/83). Nie wolno również rozgrzeszać penitenta wyznającego w spowiedzi fakt fałszywego oskarżenia spowiednika przed władzą kościelną o solicytację, dopóki formalnie nie odwoła oskarżenia i nie będzie gotowy do naprawy zaistniałych szkód (kan. 982 KPK/83) [Cito 2019, 76; Calabrese 2006, 306].

⁷ Jerzy Syryjczyk utrzymuje, że do zaistnienia przestępstwa konieczne jest, aby namawianie wyszło od spowiednika, a nie od penitenta [Syryjczyk 2003, 124].

wskazywała, że w momencie, w którym spowiednik współdziała aktywnie, dopuszcza się przestępstwa *sollicitatio ad turpia* [Nuñez 2000, 136]. Współdziałanie aktywne zachodzi wówczas, gdy spowiednik zachęcony przez penitenta sam zaczyna skłaniać go do popełnienia grzechu przeciw szóste-mu przykazaniu. Kluczowy jest bowiem sam fakt nakłaniania, niezależnie od tego, czy tym, co faktycznie pobudziło do tego spowiednika, były wiadomości uzyskane w czasie spowiedzi czy też zachowanie penitenta [Borek 2015, 58-59].

Ad c) w przypadku nakłaniania, które rozpoczęło się od penitenta, należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną kwestię, która wyróżnia trzeci typ zachowania. Zaistnienie przestępstwa, o którym mowa w kan. 1385 KPK/83, będzie zależało od zachowania się spowiednika.

Spowiednik, który nie wyraża zgody na zachowanie penitenta, musi wyraźnie to zmanifestować. Odrzucenie nakłaniania ze strony penitenta powinno być dla niego wyraźnie dostrzegalne, chociażby poprzez przerwanie spowiedzi przez kapłana. Przy wyraźnym sprzeciwie spowiednika przestępstwo solicytacji oczywiście nie zaistnieje. Jak zauważa D. Cito, niekiedy takie zachowanie spowiednika może w przyszłości zaowocować szantażem ze strony „odrzuconego” penitenta [Cito 2019, 77].

Jeśli spowiednik wyrazi natomiast wewnętrzną zgodę na nakłanianie, lecz bez zewnętrznej manifestacji tego przed penitentem, przestępstwo również nie ma miejsca, choć może zaistnieć grzech. Także jeśli w wyniku takiej wewnętrznej zgody spowiednika, po upływie czasu i w innych okolicznościach doszłoby do popełnienia grzechu *contra sextum* z penitentem, nie można tego rozpatrywać jako hipotezy solicytacji [tamże].

Trzecią możliwą reakcją na nakłanianie spowiednika przez penitenta, może być zgoda tego pierwszego na działanie drugiego. Jeśli zewnętrznie ulegnie on namowom penitenta popełnia przestępstwo solicytacji, do którego dochodzi w wyniku porozumienia się penitenta i spowiednika [Arias 2011, 1037]. D. Borek uważa, że w takim przypadku nie ma znaczenia, czy namawianie wychodzi od spowiednika czy penitenta. Jednak penitent jako strona czynna porozumienia winien odpowiadać na zasadach współdziałania w przestępstwie na zasadach, o których w kan. 1329 § 1 KPK/83, które różnicują rodzaj kary w zależności od tego czy penitent jest osobą świecką, której nie mogą być wymierzone kary przewidziane dla duchownych, czy

też jest to penitent duchowny. Gdyby zatem penitentem nakłaniającym skutecznie spowiednika był inny kapłan, podlegałby on takim samym karom jak spowiednik, który ulegając, jednocześnie wyraził gotowość na wspólny grzech przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu [Borek 2014, 262-66].

Przy okazji rozważań dotyczących typologii przestępstw solicytacji warto zauważyć, że mogą istnieć niewłaściwe działania spowiednika, które nie mają znamion przestępstwa solicytacji w sensie właściwym. Taka sytuacja może mieć miejsce, gdy kapłan z powodu błędu, nieroztropności czy też pewnej prostolinijności, doradza penitentowi czy też uważa za dozwolone niemoralne praktyki, sprzeciwiające się na przykład czystości małżeńskiej, jak antykoncepcja czy też usprawiedliwianie cudzołóstwa czy rozwiązłości seksualnej. W powyższych przypadkach nie jest łatwo udowodnić, że spowiednik działa w sposób celowy, czyniąc propozycję penitentowi, aby popełnił on grzechy przeciwko czystości⁸. Problem, na który należy zwrócić uwagę, omawiając potencjalne zachowanie się spowiednika w powyższy sposób, to z jednej strony jego naganny charakter, a z drugiej działanie które może prowadzić do usprawiedliwiania grzesznego postępowania i nieobciążania jego konsekwencjami sumienia w trudnej i delikatnej materii [Montini 1997, 223].

Można jednak popatrzeć na tę sytuację jeszcze w inny sposób, a mianowicie hipotetycznie zakładając, że kapłan nie potępiając czy też łatwo usprawiedliwiając praktyki przeciwne cnocie czystości, prowokuje zamierzoną przez siebie deprawację sumienia penitenta po to, by móc popełnić z nim w przyszłości przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu, którego penitent nie będzie już oceniał jako ciężkie. W takim przypadku możemy mówić o solicytacji, także jeśli do czynów grzesznych między spowiednikiem dojdzie w przyszłości. Oczywiście w ocenie znamion przestępstwa trzeba będzie określić konkretne fakty przestępcze i ich związek z zaistniałym wcześniej przestępstwem solicytacji [Cito 2019, 78].

Jeszcze innym kazusem, mogącym podpadać pod hipotezę solicytacji, może być działanie spowiednika, który obniżając u penitenta ocenę moralną cudzołóstwa, rozwiązłości, tzw. „wolnej miłości” etc., zachęca go *de facto* do popełniania grzechów przeciwko czystości z osobą trzecią. Z czasem

⁸ Innego zdania jest P.M. Gajda, który uważa, że takie działanie jest zawsze przestępstwem solicytacji [Gajda 2008, 145].

może również dojść do czynów penitenta z samym spowiednikiem, które usprawiedliwia się naturalnym zachowaniem w celu zaspokojenia uczuć czy też wyrazem bliskości duchowej i fizycznej, co nierzadko należy również do nadużyć duchowych spowiednika. Może także zdarzyć się, że jest to zachowanie początkujące wykorzystanie seksualne małoletniego, albo też zaproszenie penitenta do takich czynów względem osoby małoletniej. Niekiedy działanie spowiednika względem penitenta jest ukierunkowane na nakłanianie do współdziałania w przestępstwie wykorzystania seksualnego małoletniego [tamże, 75].

1.5. Forma

Sollicitatio ad turpia może przybierać bardzo różne formy. Wśród różnego rodzaju działań, których może dopuścić się spowiednik nakłaniając penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, niezależnie od tego, czy ma on zostać popełniony z samym spowiednikiem, osobą trzecią, czy też ma być aktem autoerotyzmu, można wyróżnić zachęcanie, podżeganie, prowokację, groźby czy też stymulację penitenta w kierunku grzechu przeciwko czystości [De Paolis i Cito 2008, 342].

Również sposoby, które wykorzystuje spowiednik, podejmując *sollicitatio*, można podzielić na różnego rodzaju działania. Mogą to być: rozmowa z penitentem, spojrzenia, gesty i znaki o charakterze seksualnym, dotyk, przekazanie i podanie treści napisanych na kartce, czy też w formie listu, który ma zostać odczytany po spowiedzi, umawianie się co do przyszłych grzechów [Urru 2002, 341]. W dzisiejszych czasach nie można również wykluczyć treści przekazanych jako wiadomość tekstowa, zdjęcie, film, link, czy też plik tekstowy, klip i innego rodzaju materiały pochodzące z sieci internetowej, mające charakter czy też podtekst seksualny [Cito 2019, 76]. Przestępstwo zaistnieje także wówczas, gdy nastąpi odłożenie na czas po spowiedzi kontynuowanie grzesznych rozmów czy nieprzyzwoitych zamiarów, które w czasie celebracji sakramentu zostały zapoczątkowane [Kamiński 2019, 184].

1.6. Cel

Działanie podejmowane przez spowiednika, aby wypełnić znamiona przestępstwa solicytacji, musi być ukierunkowane intencjonalnie

na doprowadzenie penitenta do popełnienia grzechu ciężkiego przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu. Osiągnięcie celu nie jest istotne dla popełnienia deliktu, gdyż jego przedmiotem jest samo nakłanianie. Bez osiągnięcia skutku dojdzie do popełnienia przestępstwa formalnego. Sam akt nakłaniania, aby mógł stanowić przestępstwo musi być zewnętrznym grzechem ciężkim [Syryjczyk 2003, 124], jednak ukierunkowanie nakłaniania może mieć za cel popełnienie grzechu zewnętrznego i/lub wewnętrznego przeciwko czystości, o czym wspomniano już wyżej. Traktując literalnie szóste przykazanie Dekalogu, za grzech przeciwko niemu należałoby traktować jedynie cudzołóstwo. Jednak *Katechizm Kościoła Katolickiego* w artykule poświęconym szóstemu przykazaniu wylicza całą gamę wykroczeń przeciwko czystości oraz godności małżeńskiej. Są to: rozwiązłość, masturbacja, nierząd, pornografia, prostytutka, gwałt, akty homoseksualne, antykoncepcja, niedozwolone techniki zmierzające do zmniejszenia populacji ludzkiej i bezpłodności, rozwody, związki bigamiczne, wolne związki, tzw. „prawo do próby”, kazirodztwo, nadużycia seksualne popełnione przez dorosłych na dzieciach i młodzieży powierzonych ich opiece⁹.

2. Dowodzenie i ukaranie przestępstwa

W dowodzeniu należy wykazać, że przestępstwo jest czynem zawinionym spowiednika, który działał intencjonalnie. Nie jest łatwo przeprowadzić proces mający na celu wymierzenie kary z tytułu omawianego przestępstwa, szczególnie gdy mamy do czynienia z podejrzeniem popełnienia przestępstwa *sollicitatio ad turpia in actu confessionis*, z powodu niebezpieczeństwa naruszenia sakramentalnej tajemnicy spowiedzi na co wskazuje dyspozycja kan. 1550 § 2, 2° KPK/83 oraz art. 4 § 2 Norm *De Delictis reservatis*, który poddany zostanie analizie w dalszej części artykułu.

W przypadku gdy zostanie zarzucone spowiednikowi nakłanianie do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu przy okazji lub pod pretekstem spowiedzi (*occasione vel praetextu confessionis*), można procedować zgodnie z ogólnym sposobem postępowania w procesach

⁹ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1997; tekst polski: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 2002, nr 2331-2400.

karnych, przestrzegając jednakże postanowień wspomnianego art. 4 § 2 Norm *De Delictis reservatis* [Barbero 2010, 210-12].

Przestępstwo winno być ukarane obligatoryjnie sankcją *ferendae sententiae* dostosowaną do ciężkości czynu (kan. 1349 KPK/83). Można wymierzyć cenurę suspensy (kan. 1333 KPK/83) lub karę ekspiacyjną (kan. 1336 § 2-4 KPK/83) z określeniem jej zakresu i czasu trwania, a w cięższych przypadkach karę wydalenia ze stanu duchownego [Arrieta 2023, 849].

Zakończenie

Przedstawiona regulacja przestępstwa solicytacji jest identyczna z poprzednią, która przed reformą Księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego z 2021 r., była skodyfikowana w poprzednim kan. 1387. Znajduje ona swoje źródło w konstytucji apostołskiej Benedykta XIV *Sacramentum Poenitentiae* z 1741 r.¹⁰

Obligatoryjne i zależne od ciężkości karanie popełnionego przestępstwa jest podyktowane ochroną godności sakramentu pokuty, który powinien być miejscem przebaczenia grzechów, a nie wykorzystania jego przestrzeni do ich popełniania. Takie postępowanie, którego może dopuścić się tylko spowiednik, jest nie tylko grzeszne, ale w świetle prawa kanonicznego także przestępcze.

Działanie dokonujące się zawsze w kontekście sakramentu pokuty może przybierać różne formy i dokonywać się na rozmaite sposoby. Obecnie mogą do tego być wykorzystywane również nowoczesne metody komunikacji. Zawsze jednak musi ono dotyczyć nakłaniania penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu. Do zaistnienia deliktu cel ten nie musi zostać jednak osiągnięty, gdyż przestępstwem formalnym jest samo nakłanianie (*sollicitatio*).

W przypadku gdy jest ono ukierunkowane na grzech nieczysty z samym spowiednikiem, jurysdykcję do jego osądzenia rezerwuje sobie Dykasteria Nauki Wiary, która interpretuje to przestępstwo bardzo szeroko. Jasne kryteria normatywne i ich praktyczna aplikacja świadczą o niezwykle poważnym traktowaniu przez Kościół powierzonych mu sakramentów, ich

¹⁰ Benedictus XIV PP., *Constitutio Sacramentum poenitentiae* (01.06.1741), AAS 09 (1917), pars II, s. 505-508.

ochronie i zapobieganiu szkodom i zgorzeniu, mogących pojawić się we wspólnocie Kościoła.

PIŚMIENICTWO

- Arias, Juan. 2011. „Uzurpacja kościelnych zadań oraz przestępstwa w ich wykonywaniu.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 1033-1039. Kraków: Wolters Kluwer.
- Arrieta, Juan, Ignacio. 2023. „Przestępstwa przeciwko sakramentom.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Wydanie drugie. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 845-53. Kraków: Wolters Kluwer.
- Barbero, Paolo. 2010. *Tutela della comunione ecclesiale e sanzioni canoniche*. Lugano: Eupress-FTL.
- Borek, Dariusz. 2012. „Przestępstwa przeciwko Sakramentom w Normach *De Delictis Reservatis* z 2010 roku.” *Prawo Kanoniczne* 55, nr 4:111-58.
- Borek, Dariusz. 2014. *Concursus in delicto. Formy zjawiskowe przestępstwa w kanonicznym prawie karnym (studium prawnohistoryczne)*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW.
- Borek, Dariusz. 2015. *Sextum Decalogi praeceptum w kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Borek, Dariusz. 2019. *Przestępstwa zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary (normy materialne i proceduralne)*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Calabrese, Antonio. 2006. *Diritto penale canonico*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Chiappetta, Luigi. 1988. *Il Codice di diritto canonico*. Bologna: Edizioni Dehoniane.
- Cito, Davide, 2019. “Il delitto di sollecitazione in confessione.” W *I delitti contro il sacramento della penitenza riservati alla Congregazione per la Dottrina della fede*, red. Claudio Papale, 71-83. Città del Vaticano: Urbaniana University Press.
- De Paolis, Velasio, i Davide Cito. 2008. *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro VI*. Città del Vaticano: Urbaniana University Press.

- De Paolis, Velasio. 1990. „De delictis contra sanctitatem Sacramenti Poenitentiae.” *Periodica* 79:177-218.
- De Paolis, Velasio. 2002. „Delitos contra las funciones eclesiásticas.” W *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*. T. IV/1, red. Ángel Marzoa, Jorge Miras, i Rafael Rodríguez-Ocaña, 557-63. Pamplona: Eunsa Ediciones Universidad de Navarra.
- Dezzuto, Carlo. 2014. „Delicta reservata contro la fede e contro i sacramenti.” W *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, red. Angelo D'Auria, i Claudio Papale, 47-78. Città del Vaticano: Urbaniana University Press.
- Gajda, Piotr M. 2008. *Sankcje w Kościele w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II oraz późniejszych zmian i uzupełnień. Studium kanoniczno-pastoralne*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Kamiński, Krzysztof. 2019. „Przestępstwa „de sexto” popełnione przez szafarza sakramentu pokuty według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku.” *Forum Teologiczne* 20:179-90.
- Lempa, Florian. 1991. *Przestępne nadużycie władzy kościelnej w prawie powszechnym Kościoła łacińskiego*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Montini, Gian P. 1997. „La tutela penale del sacramento della penitenza. I delitti nella celebrazione del sacramento.” W *Quaderni della Mendola*. T. 5, red. Il Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, 213-34. Milano: Glossa.
- Nuñez, González. 2000. *Tutela penale del Sacramento de la penitencia*. Pamplona: Navarra Gráfica Ediciones.
- Pastuszko, Marian. 1999. *Sakrament pokuty i pojednania*. Kielce: Jedność.
- Syryjczyk, Jerzy. 2003. *Kanoniczne prawo karne. Część szczególna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW.
- Urru, Angelo G. 2002. *Punire per salvare. Il Sistema penale nella Chiesa*. Roma: Vivereln.